

Winterpech of systeemmalheur?

Hedera aan Rotterdamse parkeergarage Westblaak voor een kwart gesneefd en inmiddels vervangen

De hedera aan de buitenkant van de Rotterdamse parkeergarage Westblaak heeft het de afgelopen winter moeilijk gehad. Behoorlijk wat planten hebben de winterse vrieskou niet overleefd. Zo'n 25 procent van alle hedera heeft het loodje gelegd en kleurde dit voorjaar niet groen, maar bruin. Inmiddels is de inboet weer vervangen. Over de oorzaak zijn her en der verschillende geluiden te horen. Wat rest is een schadepost van zo'n 15.000 euro.

Auteur: Ruud Jacobs

Om maar meteen met de deur in huis te vallen: prof. ir. Nico Hendriks van de BDA Groep is stellig in zijn oordeel. Volgens de gevelspecialist is de groenegevelmalheur in Rotterdam volledig te wijten aan foute keuzes bij de aanleg en engineering. Hendriks heeft op basis van literatuuronderzoek en waarnemingen onlangs in het vakblad *Bouwwereld* een artikel, met als titel *Grootste groene gevel geflopt*, gewijd aan de groene Westblaakgevel. Hendriks: 'Waarom heeft men hier wel gekozen voor klimop, maar niet voor een grondgebonden systeem? Nu is er een heel duur systeem aangelegd en de reden is dat men zo snel mogelijk een groene gevel wilde hebben.' Het dure groeisysteem op basis van substraatbakken en berekening met gefilterd regenwater is volgens Hendriks vragen om problemen. 'Men heeft hier voor dit systeem gekozen omdat men anders geen subsidie zou hebben gekregen. Zo'n systeem is leuk en aardig, maar door de goede controle die nodig is op water en filtering is het

een heel duur systeem. En bovendien in de winter ook erg kwetsbaar, zo blijkt wel. Wees er dan ook voorzichtig mee.'

Niet-grondgebonden systeem

In het artikel *Grootste groene gevel geflopt* (*Bouwwereld*, september 2012) schrijft Hendriks verder: 'De constructie bestaat uit stalen korven van 400 mm x 400 mm, met 465 groeibakken met substraat met voornamelijk hedera. Om gevelbeklimmers te weren, zijn aan de zuidkant ook vuurdoorns geplaatst. Een aantal daarvan is al na korte tijd bezweken door een combinatie van extreme voorjaarsdroogte (in 2011) en een slecht afgestelde irrigatie. Ik heb niet kunnen vinden waarom men, uitgaande van klimop, toch gekozen heeft voor een bakkensysteem. De klimop is bij uitstek geschikt voor een grondgebonden systeem en kan tot wel 30 meter hoogte groeien. Hier is vast hogere plantkunde aan te pas gekomen. Voor niet-grondgebonden

systemen is een watergeefstelsel noodzakelijk. De vereiste bevochtiging hangt af van het type beplanting, de afmetingen en de oriëntatie. Daarvoor bestaan vele oplossingen. Hier is gekozen voor een automatisch systeem. De pomp wordt aangestuurd door een computer, die de duur en frequentie van de irrigatie bepaalt aan de hand van data afkomstig van sensoren in de groene gevel. De kwaliteit van zo'n systeem staat of valt met de kwaliteit van het water. In dit geval is dat gerecycled regenwater. Zeer milieubewust natuurlijk, maar ook vragen om moeilijkheden. Nogmaals: waarom niet gekozen voor een grondgebonden systeem?'

Vrieskou

De visie van Hendriks wordt ten stelligste betwist door Klaas Jan Hofstra, directeur van Verhoeve Groen bv. Zijn bedrijf is medeverantwoordelijk voor de groene aanplant in de bakken aan de Rotterdamse parkeergevel. Volgens Hofstra heeft

Nico Hendriks

Ronald Bouwens

Klaas Jan Hofstra

De groene gevel van Westblaak, begin oktober 2012.

‘Waarom heeft men hier wel gekozen voor klimop, maar niet voor een grondgebonden systeem?’

de uitval helemaal niets met het toegepaste systeem te maken, maar is de inboet puur en alleen het gevolg van extreme vrieskou gedurende enkele nachten, de afgelopen winter. Hofstra: ‘Door de strenge vorst in februari hebben de planten op verschillende plekken op de wand inderdaad een flinke klap gehad. Zo’n kwart van de planten was kapot en die zijn inmiddels weer vervangen. Sommige bakken waren helemaal kapot, maar juist bovenin zagen de planten er nog wel goed uit.’ Volgens Hofstra is het pure pech dat er aan de Rotterdamse garagegevel zoveel groenschade is. ‘Dit gebeurt je gewoon een keer. We hadden een warme januari en door de extreme kou in februari die daarop volgde, kregen de planten een klap. Dat dit zo heeft uitgepakt, heeft zeker ook met de wind te maken gehad. Het heeft echter niks met het toegepaste systeem van bakken met granulaat en het watergeefstelsel te maken. Het was puur een kwestie van de sapstroom die als gevolg van de milde temperaturen in januari in de heder al op gang was gekomen. Dat is nu eenmaal de natuur. Dit zou ook met een grondgebonden systeem zijn gebeurd.’ Volgens Hofstra is de inboet over alle gevels verdeeld. ‘Opvallend was wel dat met

name de planten bovenin nog het beste waren. Verder zijn er overal her en der plekken uitgevalen.' Volgens Hofstra was men nog niet gestart met water geven. 'Heel uitzonderlijk wat er is gebeurd. Dit heb ik nog nooit meegemaakt. Maar overal her en der in het land hebben de meeste wintergroene planten, zoals hедера, rozen, laurier en Ionicera, wel een tik gehad. Voor mij is het

een duidelijk verhaal dat dit alles met de strenge vorst van de afgelopen winter te maken heeft gehad. Ik bestrijd dan ook dat het systeem dat hier aan de gevel is toegepast niet goed zou zijn. Het heeft helemaal niks met het systeem te maken. We hebben gewoon met een winter van uitersten te maken gehad. Dat is de natuur, want we hadden dit jaar ook nog nooit zo vroeg

De uit 1975 stammende parkeergarage maakt deel uit van het Westblaak Gebouw. Dit complex in hartje Rotterdam heeft ook andere 'groene' voorzieningen, zoals een groendak op het kantoorgedeelte en ledverlichting in de openbare ruimte. Eigenaar West Star Management wilde in eerste instantie alleen een groen dak laten ontwerpen, maar uiteindelijk stelde de architect voor om het hele gebouw met groen in te pakken. Dit zou een goedkoop alternatief moeten zijn voor eerdere plannen om het complex volledig te restylen. Na contact met de gemeente Rotterdam, die groene projecten in de stad actief ondersteunt, is het idee ontstaan om de reeds bestaande 'groenedakensubsidie' uit te breiden met een eerste 'groenegevelsubsidie' voor de 'de grootste groene gevel van Europa' van zo'n 5.000 m². De toegepaste hedera in deze groene gevel bestaat voor 90% uit gewone Hedera helix en voor 10% Hedera helix 'Woerner'. Deze laatste soort is geplant op plekken waar weinig zon en veel wind de overhand hebben. Onderaan de voet van de groene wand zijn de reeds eerder gesneuvelde vuurdoorns vervangen door Hulst 'Blue Prince'.

De groene gevel van Westblaak, begin oktober 2012.

krokussen. Dit zou ook met een grondgebonden systeem zijn gebeurd.'

Ook Ronald Bouwens, managing director/CEO van opdrachtgever West-Star Management B.V., ziet de vorst als boosdoener en heeft het volste vertrouwen in het toegepaste systeem. 'Als direct belanghebbende (opdrachtgever/eigenaar) van dit project nam ik met verbazing kennis van bovengenoemd artikel, opgetekend door de heer Nico Hendriks. Het staat eenieder vrij om kritisch te zijn daar waar het dit voor ons en voor Rotterdam belangrijke project betreft - laat dat duidelijk zijn - maar de heer Hendriks heeft ons/mij op geen enkele wijze om een voorafgaande toelichting gevraagd van dit inmiddels al volstrekt achterhaalde probleem - afsterven van circa 25 procent van de in 2010 aangebrachte vergroeiing welk afgestorven deel al in juni j.l. is vervangen door nieuwe aanplant - waar we inderdaad in dit voorjaar mee te kampen hadden. Als hij de moeite had genomen om hierover - voor publicatie - contact met mij op te nemen dan had ik hem kunnen berichten dat de 25% uitval volledig het gevolg was van de strenge vorstperiode in de maand februari jongstleden. De plotseling intredende - heftige - vorst destijds, volgde op een relatief milde winterperiode daaraan voorafgaand en heeft landelijk veel schade toegebracht ook aan gekende, winterharde, aanplant. De heer Hendriks had dit kunnen verifiëren bij talrijke kwekers, fruitboeren, tuinders en plantendeskun-

Hulst 'Blue Prince'.

digen die hem allemaal bevestigd zouden hebben dat die vorstperiode een tot op heden ongekende schade heeft aangebracht, ook aan planten, struiken en bomen die 'grondgebonden' zijn. Er is dus hoegenaamd volstrekt geen sprake van een 'geflopt' project, zoals de zeer tendentieuze titel weergeeft, integendeel!!

Schade

Volgens Hofstra is de inboet aan de buitengevel inmiddels allemaal vervangen. Hofstra laat verder weten dat normaal gesproken het risico van uitval door natuurschade volledig voor rekening van de opdrachtgever komt. Vanwege de bijzonderheid van dit groenproject echter, hebben alle betrokken bouwpartners van de groene gevel van Westblaak, verenigd in het samenwerkingsproject Greenface - www.greenface.nl, besloten om gezamenlijk de vervangingskosten van ongeveer 15.000 euro te delen. Greenface-partner Bas de Vries van Architectenburo Kühne & Co onderschrijft de visie van Hofstra m.b.t. de oorzaak van de schade. Ook volgens De Vries is het de winter die op de gevel van parkeergarage Westblaak zo ongenadig hard heeft toegeslagen. De Vries: 'Hier is sprake van overmacht en dit is het gevolg van een situatie die maar eens in de 33 jaar voorkomt. Dergelijke schade moet je gewoon zien als overmacht en is vergelijkbaar met bovenmatige schade die aan een gebouw optreedt als gevolg van orkaankracht en waar je je nu eenmaal niet tegen kunt verzekeren.'

Al in het oude Egypte werden klimplanten langs muren geplant. De Egyptenaren gebruikten de druif, die ze leidden op houten latten. Zo kregen de planten meer licht en gaven ze meer vruchten. Verder liet men klimop op en rond huizen en tempels groeien en werd deze plant zelfs aan de God Osiris gewijd. Ook in het oude Griekenland werden druiven en andere klimplanten, in het bijzonder klimop, aangeplant. Het gebruik van klimplanten werd door de Romeinen overgenomen en verder ontwikkeld. Zij hebben deze klimplanten als eersten gedetailleerd beschreven. Na de ondergang van het Romeinse Rijk zijn de klimplanten lange tijd in de vergetelheid geraakt. Pas in de 17e en 18e eeuw werden Noord-Amerikaanse klimplanten naar Europa gebracht, zoals de wilde wingerd, de trompetklimmer en de Duitse pijp. Hoewel er nu ook vele andere soorten zijn, zijn het toch vooral de klimplanten die vele vormen van groene gevels mogelijk maken. De belangstelling voor groene gevels is toegenomen vanwege de belangrijke bijdrage die groen kan leveren aan de kwaliteit van het dichtbebouwde stedelijke milieu. De technische voordelen liegen er niet om. Denk daarbij aan de afvang van fijnstof, de verlaging van de temperatuur in de stad en geluidsisolatie. Gevelplanten, en zeker de altijd groene soorten zoals klimop, werken als een regementel, waardoor in het algemeen begroeide muren droger zijn dan niet-begroeide muren. Daarnaast zijn er prachtige voorbeelden van projecten met een grote esthetische kwaliteit. En ten slotte is er een sociale kant: mensen voelen zich prettiger in een natuurlijke omgeving en genieten van fraaie groene gevels. Verdorpe gevels zijn niet in trek.

Bron: N. Hendriks, SBR brochure 'Gevels in 't Groen', 2008